

Kohalik toit kui toidujulgeoleku garantii

Ülle Jukk

**Jõgevamaa Koostöökoda
kohaliku toidu projektijuht**

13. augustil 2026
Kuremaal

KOHALIK TOIT

LEADER projekt
„Local Food
for Local
Development“
2013-2014;
Austria, Küpros,
Soome,
Iirimaa, Rootsi.

**1. vähendab
transpordikulusid,**

**2. pakub maitset ja
kvaliteeti,**

**3. toetab kohalikku
tööhõivet,**

**4. julgustab
tootearendust,**

**5. soodustab rohkem
koostööd + edendab
kultuuri,**

**6. harib inimesi ja
tõstab tarbijate
teadlikkust,**

**7. toetab regionaalset
identiteeti ja hoiab
kultuuritraditsioone,**

**8. hoiab maa
kasutuses,**

**9. soodustab liigilist
mitmekesisust, sh
vanade sortide
taaselustamist,**

**10. õpetab tundma
toidu päritolu,**

**11. panustab
toidujulgeolekusse,**

12. on hooajaline toit,

**13. säilitab
traditsioonilist
kokakunsti,**

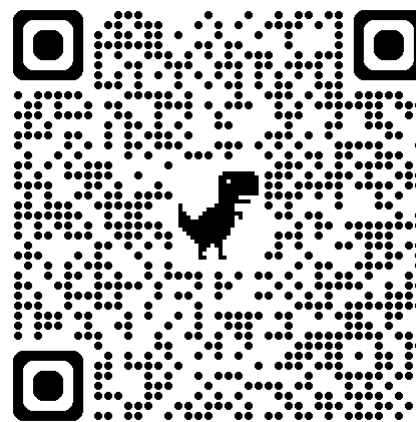
**14. võimaldab uusi
maitseid teistest
kultuuridest,**

**15. soodustab
põllumajanduse
järjepidevust, see on
investeering
tulevikku.**

MILLEST KÕNELEB EESTI TOIT

- Meil kõigil on oma toidu lugu;
- Toit kannab maitsete mälu ja väljendab kuuluvust;
- Eesti on üliväike, kuid erinevate toitude sisemine varieeruvus väga suur;
- Liigilise, sh sordilise mitmekesisuse kahanemine + kulinaarse mitmekesisuse kahanemine;
- Taasregionaliseerumine;
- Mitte vaid Eesti toit, vaid Eesti toidukultuur.

Vt „Rahvakultuuri aastaraamat 2025“, Viljandi 2026, lk 70-75:

Kohalik toit 21. sajandil – on see järjekordne sotsiaalne konstruktsioon, uus söödav identiteet, mood või osa ühiskondliku mõtteviisi muutusest?

- *Foodie*-kultuuri teke - 1980. aastate algus,**
- toiduturism või kulinaarne turism (culinary tourism) – 1990. aastate lõpp,**
- agroturism – 19. sajandi algusest alates;**
- teadlik toidukultuur, isiklik kogemus - 2020. aastad.**

TOIDUVALDKONNA ETTEVÕTJATE KOONDAMINE

- 2015-2023 - Jõgevamaa Koostöökoja LEADER-strateegias kohalik toit olulisel kohal;
- 2015 - Jõgevamaa Koostöökoda viis läbi kohaliku toidu uuringu, milles kaardistati maakonna toidutootjad;
- 2015 - loodi kohaliku toidu spetsialisti ametikoht;
- 2016 - hakkasime koostöövõrgustikku looma - algul tootjad, hiljem lisandusid toidupakkujad.
- 2017- asutati kaks ettevõtjate ühendust Kääpa OTT MTÜ ja Jõgevamaa Maitseed MTÜ;
- 2018 - tunnuslause „Jõgevamaa katab laua“

**Jõgevamaa Koostöökoja 2023-2027
arengustrateegia märksõnad on #võrgustikud,
#ettevõtjate koostöö, #agroturism**

TOIDUETTEVÕTJATE ARENG ARENDAB KOGU PIIRKONDA

Jõgevamaa PATEE programm 2015-2023:
toiduvõrgustiku arendustegevused;

Leader-meetme projektid:

- **koostööprojektid („Kohalik toit kättesaadavaks“, „Kohalik toit on tervislik ja trendikas“ 1 ja 2, „Kestlik Kesk-Eesti“);**
- **ühisprojektid („Meie oma toit“, „Jõgevamaa toidupärandi tutvustamine“, „Avatud talude päevast agroturismini“, „Jõgevamaa toidu kuvand“, „Kogukondade kohtumispaik - tants käib ümber katla“);**

PRIA meede 16.4: lühikeste tarneahelate projektid (2016-2018, 2020-2022, 2024-2025);

Euroopa Merendus-, Kalandus- ja Vesiviljelusfondi projekt „Peipsi kala kulinaarsed võimalused“.

RAHVUSVAHELINE KOOSTÖÖ

- **Jõgevamaa toiduvõrgustik ja 5 ettevõtet olid piloodid INTERREG-i projektis BASCIL - „Innovative Solutions for the Rural Food Production Sector to Diversify into Sustainable Culinary Tourism Services“ 2023-2025** (ettevõtete nõustamised, Jõgevamaa toidu koduleht, diginähtavuse nõustamine);
- **JKTK osales assotsieerunud partnerina INTERREG-i projektis MainPotRe - „Maintenance and scaling up potato growing and consumption heritage in Northern Baltic region to build up resilient communities“ 2023-2025** (kohalike kartulisortide ja kartuli pärandsortide omaduste tutvustamine, seemnematerjali kättesaadavuse kaardistamine, erinevate kasvatusmeetodite tutvustamine, kartulitoitude uurimine).

LASE TEISED OMA ÕUELE

Peipsimaa Kogukonnaköök MTÜ projektid:

**Ajalooline Kalaküla Peipsil 2019 ja 2020;
Peipsi Toidu Suur Pidul ja Rääbisefestivali
korraldamine 2019 ning 2020; Festival
kohaliku kala kiituseks 2024, Rääbise
sõprade festival 2025, 2026; Jõgevamaa
kogukondade arendamine ja kaasamine läbi
toidukultuuri koolituste 2022-2024.**

Jõgevamaa Maitseid MTÜ projektid:

**„Jõgevamaa maitseid tuntuks!“, „Jõgevamaa
toit Maamessil“, „Kohaliku toidu pakkumise
kvaliteedi tõstmise avatud talude päeval“,
„Kohalik toit edendab kohalikku mainet“ ja
„Jõgeva OTTide oma nägu!“).**

TEADUST POLE PÕHJUST KARTA

Maaelu Teadmuskeskus kujundab toidutootmise tulevikku - Jõgeva on Eesti toidu häll.

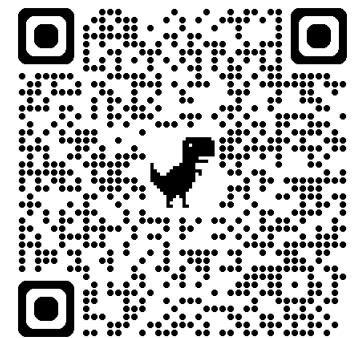
- Ühisprojektid „Meie oma toit“, „Kogukondade kohtumispaik - tants käib ümber katla“;
- Õppereiside külastuskoht;
- Tootearendus koostöös teadlastega.

SEEMNEFESTIVAL

- **2022 Virtuaalne Seemnefestival:**
 - **Facebooki grupp Seemnefestival:** seemnete müük, toiduretseptid, ajaloonurk;
- **Alates 2023 Seemnefestival Jõgeva alevikus:** seemnete ja muldade müük, kohalike toidutootjate müügiletid, aianduse ja toiduvalmistamise õpitoad, aiaraamatute müük, spetsialistide nõuandenurk;
- **Kohtume märtsi alguses 2027!**

SEEMNEFESTIVAL

TOIDUVÕRGUSTIKU KOGEMUS

Mistahes võrgustiku tegutsemise alus on usaldus.

- Väikeettevõtja on multitalent;
- Ettevõtjatel on soov areneda, õppida, suhelda kolleegidega;
- Ettevõtja ei ole ainult oma toote müüja, vaid ta müüb kogu piirkonda. Tootja on tarbija partner;
- Ühisstendiga välja minnes ei ole „mina“, vaid „meie“;
- Tootearenduse otstarbekus (lisategevused, agroturism).

Aastate jooksul oleme saanud pakkuda võrgustikule koostööseminare, koolitusi, õppereise, konverentse, müügiüritustel osalemist jne. Lisaks oleme koostanud trükiseid, kirjutanud ja pildistanud.

2024. aastal ilmus trükist viimaks Jõgevamaa toidupärandi ülevaade.

KOHALIK TOIT

LEADER projekt
„Local Food
for Local
Development“
2013-2014;
Austria, Küpros,
Soome,
Iirimaa, Rootsi.

**1. vähendab
transpordikulusid,**

**2. pakub maitset ja
kvaliteeti,**

**3. toetab kohalikku
tööhõivet,**

**4. julgustab
tootearendust,**

**5. soodustab rohkem
koostööd + edendab
kultuuri,**

**6. harib inimesi ja
tõstab tarbijate
teadlikkust,**

**7. toetab regionaalset
identiteeti ja hoiab
kultuuritraditsioone,**

**8. hoiab maa
kasutuses,**

**9. soodustab liigilist
mitmekesisust, sh
vanade sortide
taaselustamist,**

**10. õpetab tundma
toidu päritolu,**

**11. panustab
toidujulgeolekusse,**

12. on hooajaline toit,

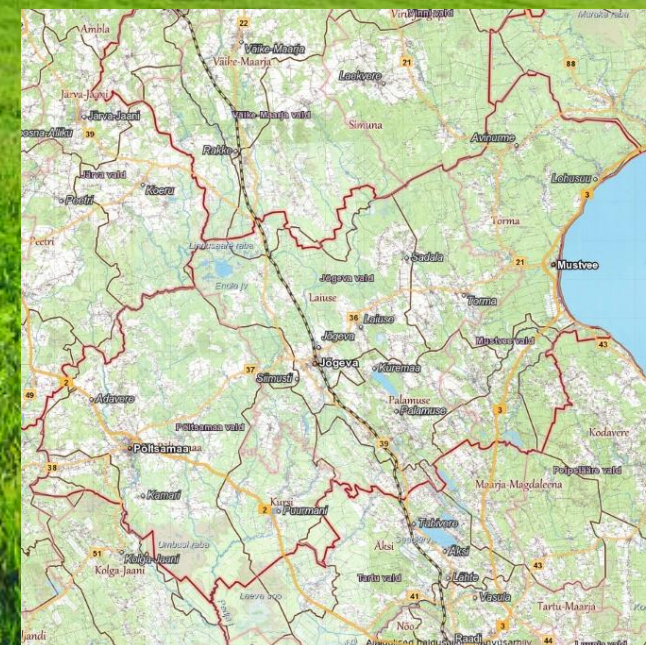
**13. säilitab
traditsioonilist
kokakunsti,**

**14. võimaldab uusi
maitseid teistest
kultuuridest,**

**15. soodustab
põllumajanduse
järjepidevust, see on
investeering
tulevikku.**

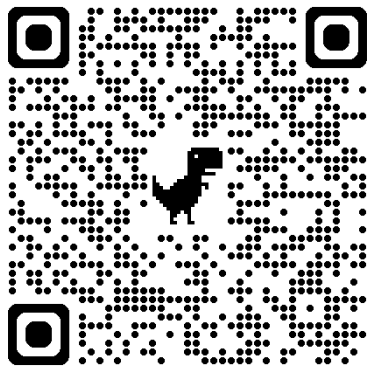
TOIDUPIIRKOND 2026: JÕGEVAMAA

SIIN KOHTUVAD PÕLLUMAJANDUSLIK JA KALAPÜÜGITRADITSIOON

RÄNDKAHVLI ÜLEANDMINE 31. JAANUARIL 2026
LAIUSE LINNUSEL

Kummardus ajaloole – 325 aastat Karl XII Laiusel

- Toit kui lugude allikas
- Toit kui söödav identiteet
- Tagasi juurte juurde
- Jõgeva on Eesti
toidu häll

Toidukultuur

Söödav
identiteet

Kohalikud
sordid

2. mai „Latika laulupidu“

5. september „Mesi - Jõgevamaa merevaik“

1. august „Tomati trillerdus“

7. november „Kartuli karneval“

1. august – tomati teemapäev

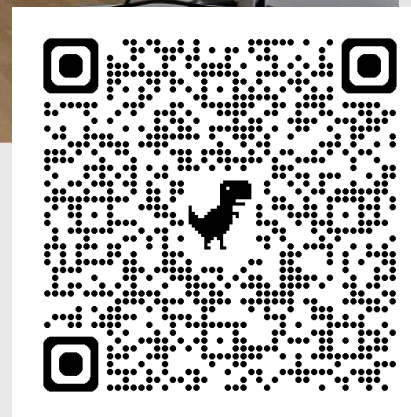
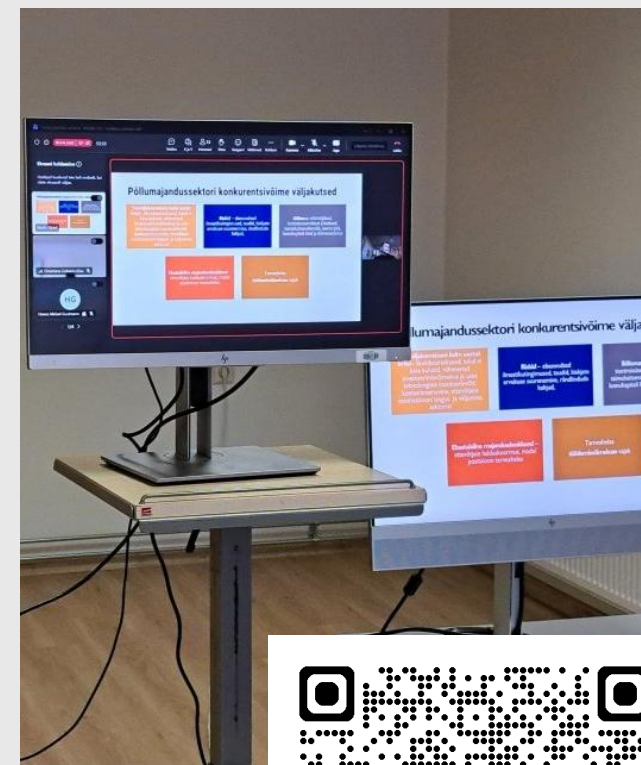
1. august - tomatiõhtu

Kohalik toit on toidujulgeoleku garantii

7. aprillil toimus METK-i ja JKTK eestvõttel toimunud toidujulgeoleku teemaline veebiseminar

- **Toidujulgeolek ei ole ainult varude või tootmismahtude küsimus. See on väärtuste küsimus. Kuidas tuleb sellega kaasa ühiskondlik toitlustus?**
- **Üksikisiku valikutel on suur mõju. Tark nõudlus kujundab pakkumist. Kui väärtustame kohalikku toitu, kohalikke sorte ja tootjaid, tekib ka motivatsioon neid rohkem kasvatada ja arendada. See omakorda tugevdab majandust, suurendab isevarustatust ja muudab meid kriisidele vastupidavamaks.**
- **Oluline on väärtustada aiandust ja koduaedu ehk võtmeroll on kohalikul sordiaretusel ning aianduse kutseharidusel.**
- **Toidujulgeolek ei alga kriisiplaanidest ega ladudest. See on väga pikk ahel alates igapäevastest otsustest – sellest, mida me ostame, kasvatame ja väärtustame.**
- **Küsimus ei ole ainult selles, kas meil on täna piisavalt toitu. Küsimus on selles, millise toidusüsteemi me loome mitte vaid homseks, aga ülehomseks.**

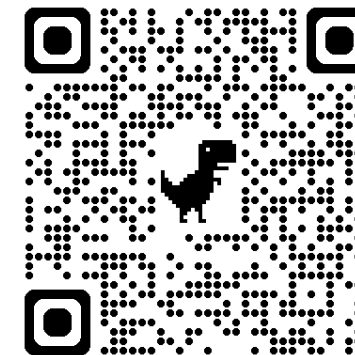
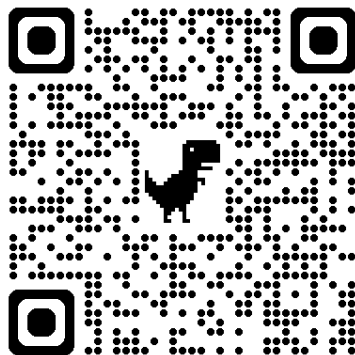
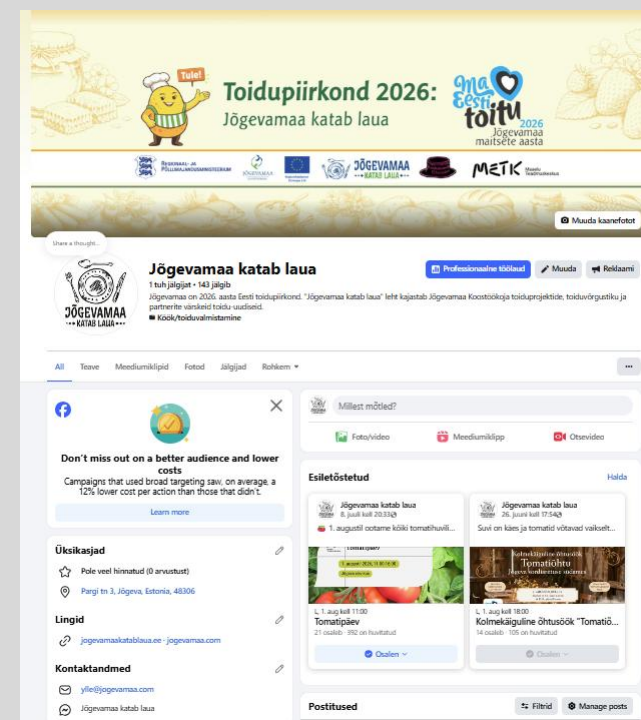
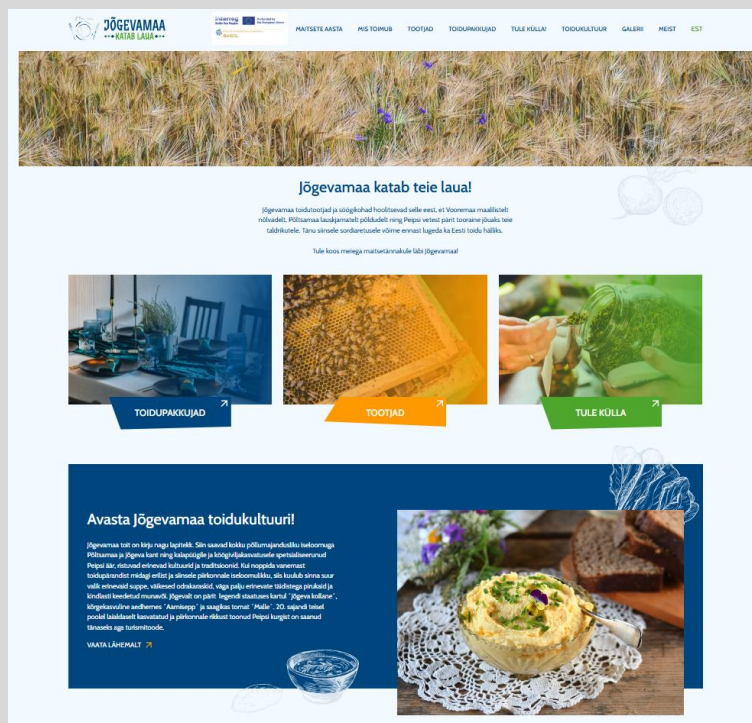
„Jõgevamaa katab laua“

<https://jogevamaakatablaua.ee/>

<https://www.facebook.com/JogevamaaKatabLaua>

Jõgevamaale!